

Н.М. Дяченко, ст. викл.

Кіровоградський інститут регіонального управління та економіки

Проблеми формування облікової політики в сільськогосподарських підприємствах

У статті сформовано основні складові облікової політики сільськогосподарських підприємств, визначено фактори, що впливають на її вибір і обґрунтування.

облікова політика, форма бухгалтерського обліку, методи оцінки активів та зобов'язань, графік документообігу, перелік облікових реєстрів

Постановка проблеми. Управління будь-якого підприємства здійснюється на базі інформації, що збирається з різних джерел. Неможливо прийняти адекватні рішення коли інформація надходить невчасно або вона неповна чи недоцільна. З іншого боку, надмірні потоки інформації, не сприяють ефективному управлінню, тому для прийняття рішень необхідна лише суттєва інформація якої буде достатньо для їх обґрунтування. Однак, інформація є специфічним ресурсом, використання якого передбачає дотримання ряду принципів, основними з яких є послідовність, доцільність, своєчасність, суттєвість, достатність і повнота.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності.

Від уміло сформованої облікової політики багато в чому залежать ефективність керування господарською діяльністю підприємства й стратегія його розвитку на тривалу перспективу. Адже, облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій у керуванні підприємством, дозволяє оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища.

На сьогоднішній день все частіше спостерігається формальний підхід до формування облікової політики в сільськогосподарських підприємствах. Значні зміни у формах власності, організаційних формах підприємства, ринковій інфраструктурі, суттєвим чином вплинули на форми, види й методи планування, управління, аналізу, а система обліку, в основному, зберегла стару ідеологію і організацію. Тому, дослідження формуванні облікової політики є досить нагальними, що обумовлює і актуальність обраної теми дослідження. На таку ситуацію впливають як відсутність достатнього практичного досвіду керування в ринкових умовах, так і недостатнє законодавче врегулювання цього питання, а також недостатнє вивчення з боку науковців цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням і вивченням цієї теми займалися такі вчені як: Амбросов В., Бутинець Ф., Дерев'яноко С., Жук В., Загородний А., Лень В., Маренич Т., Михайлов М., Онишко Д., Партин Г., Поливана Л., Сук Л. та Ямборко Г.

У дослідженнях і публікаціях недостатньо повно розкриваються складові облікової політики як ефективної системи зв'язку організаційно-технологічних елементів

конкретних підприємствах, вплив її на поліпшення економічного стану господарювання.

Метою статті є надання інформації щодо основних аспектів формування і застосування облікової політики сільськогосподарських підприємств та визначення основних напрямків покращення методології її формування.

Основний матеріал. На сучасному етапі досить актуальною є проблема розуміння ролі формування та реалізації облікової політики підприємства його власниками, керівниками, спеціалістами середньої ланки управління. Разом з тим, фахівцям з бухгалтерського обліку необхідно надавати інформацію як внутрішнім так і зовнішнім користувачам у певному форматі. Тому формат підготовки та подання інформації повинен бути закріплений у розпорядчому документі про формування облікової політики. За наявності документально оформленої облікової політики підприємства, його керівники, управлінці, а також контролюючі органи знатимуть можливості облікової системи підприємства та організаційні і методичні підходи до її формування.

Загальні правила організації та методики бухгалтерського обліку визначаються законодавством та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в Україні. Разом з тим, нормативами передбачені альтернативні, організаційні та методичні, підходи до ведення бухгалтерського обліку. Кожне підприємство має прийняти правила, методи та процедури які надаватимуть найбільш об'єктивну, корисну та своєчасну інформацію про його діяльність, з метою внутрішнього використання та публічного представлення.

При формуванні облікової політики на підприємстві необхідно дотримуватись норм національного законодавства та вимог П(С)БО і інших нормативних документів щодо регулювання бухгалтерського обліку та сприяти формуванню якісної інформаційної бази обліку з метою розкриття інформації у фінансовій звітності з урахуванням специфіки діяльності підприємства, чисельності та кваліфікації облікових працівників і рівня їх технічного забезпечення. А також необхідно передбачити захист власних інтересів підприємства та врахувати вимоги користувачів облікової інформації.

На вибір і обґрунтування облікової політики підприємства впливають такі основні фактори:

- форма власності та організаційно-правова форма підприємства;
- галузева приналежність або вид діяльності;
- обсяги діяльності, чисельність працівників і тощо;
- система оподаткування;
- ступінь свободи діяльності в ринкових умовах (самостійність рішень в питаннях ціноутворення, вибору партнерів);
- стратегія фінансово-господарського розвитку (мета і завдання економічного розвитку, очікувані напрямки інвестицій);
- наявність матеріальної бази (забезпечення комп'ютерною технікою й іншими засобами оргтехніки, програмними продуктами тощо);
- система інформаційного забезпечення підприємства (по всіх необхідних для ефективної діяльності підприємства напрямках);
- рівень кваліфікації бухгалтерських кадрів, ініціативи керівників підприємства;
- система матеріального стимулювання і ефективності роботи підприємства.

Та слід зазначити, що на формування облікової політики на сільськогосподарських підприємствах, крім названих вище факторів, також впливає і форма організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Керуючись п. 4 ст. 8 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облік можна вести:

- ввівши до штату підприємства посади бухгалтера або створюючи бухгалтерську службу, очолювану головбухом;

- уклавши угоду з приватним підприємцем, який надає послуги з бухгалтерського обліку;
- на договірних засадах централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійно власнику або керівнику підприємства.

Також на формування облікової політики впливає і вибір Плану рахунків, який використовується на сільськогосподарському підприємстві. На підприємстві можуть використовувати:

- загальний План рахунків із застосуванням рахунків витрат класів 8 і 9, затверджений наказом Мінфіну України від 30.11.99 р. № 291;
- загальний План рахунків без застосування рахунків витрат класу 8;
- спрощений План рахунків, затверджений наказом Мінфіну України від 19.04.01р. № 186.

Вивчивши пропозиції авторів [4], які здійснювали дослідження за формуванням облікової політики, ми пропонуємо поділяти її на наступні етапи:

1. Підготовчий – передбачає визначення об'єктів бухгалтерського обліку та факторів, які впливають на вибір способів ведення бухгалтерського обліку;
2. Методологічний – відображає методологічні засади, способи та принципи ведення бухгалтерського обліку за кожним прийомом і для кожного об'єкту;
3. Заключний – оформлення та впровадження облікової політики в практичну діяльність підприємства.

Формат підготовки та подання інформації повинен бути закріплений у розпорядчому документі про формування облікової політики. За наявності документально оформленої облікової політики підприємства, його керівники, управлінці, а також контролюючі органи знатимуть можливості облікової системи підприємства та організаційні і методичні підходи до її формування [2].

Складові облікової політики розробляють і затверджують у Наказі про облікову політику підприємства, в якій мають бути відображені всі способи і процедури, що використовуватиме підприємство для правильного відображення господарських операцій, фінансового стану, достовірного визначення результатів діяльності та забезпечення об'єктивності показників обліку для складання фінансової звітності.

Формування та дотримання прийнятої на підприємстві облікової політики є однією з важливих умов отримання достовірної інформації для відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Однак, при її формуванні в агроформуваннях допускається ряд суттєвих недоліків, які потребують усунення [2].

З основних недоліків облікової політики підприємств можна виділити такі:

- окремі підприємства наказ про облікову політику складають формально, елементи наказу не обґрунтовані й дублюють окремі пункти нормативних документів;
- більшість агропідприємств визначили свою облікову політику ще на початку реформування бухгалтерського обліку, тобто одночасно з набранням чинності Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Після цього в переважній більшості до наказів не вносились ніякі зміни, незважаючи на затвердження нових П(С)БО та внесення змін і доповнень до діючих;
- зміст більшості наказів про облікову політику не структуризовано. Деякі питання формування обліку окремих об'єктів наводяться не в повному обсязі або зовсім не висвітлені;
- не розробляється облікова політика щодо формування обліку, а саме: не наводиться в ній або додатках до неї робочий план рахунків, графік документообігу, перелік облікових реєстрів, що застосовуються на підприємстві тощо;
- не розробляється облікова політика щодо управлінського обліку.

Враховуючи важливість визначення методологічних складових облікової політики варіанти яких запропоновані Міністерством фінансів України в П(с)БО та враховуючи їх вплив на результат фінансової діяльності ми пропонуємо підприємствам, які не розкрили методологію ведення обліку в подальшому доопрацювати зміст облікової політики в зв'язку з тим, що при невизначеності варіантів оцінки, елементів та методів ведення обліку активів і зобов'язань виникає викривлення результатів фінансово-господарської діяльності підприємства. Такі недоліки при перевірці підприємств передбачають штрафні санкції контролюючих органів. Що в свою чергу негативно впливає на ділову репутацію та ведення бізнесу конкретним суб'єктом підприємництва.

Від правильного розуміння, розкриття і реалізації облікової політики залежить економічна ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств. Розглянемо основні елементи облікової політики, що в обов'язковому порядку застосовуються сільськогосподарськими підприємствами.[4]

Таблиця 1 – Елементи облікової політики сільськогосподарських підприємств

Об'єкти	Рекомендації щодо методів обліку, що відображаються в наказі про облікову політику
Необоротні активи	Регулюються П(С)БО 7. Нарахування амортизаційних відрахувань по основних засобах рекомендується здійснювати за податковим методом, здійснюється відповідно до норм і методів, передбачених ст.8 ЗУ «Про оподаткування прибутку підприємств», за прямолінійним методом відповідно до п.29 П(С)БО 7. Переоцінку об'єктів основних засобів здійснювати відповідно до п. 16 П(С)БО 7. Витрати, пов'язані із поліпшенням стану об'єкта, обліковувати відповідно до п.14 П(С)БО 7.
Витрати	Витрати відображати у бухгалтерському обліку з урахуванням П(С)БО 16, П(С)БО 30 та Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції сільськогосподарських підприємств, затверджених наказом Міністерства Аграрної політики України від 18.05.2001 № 132. До виробничої собівартості продукції включати прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальногосподарські витрати. Загальногосподарські витрати рослинництва і тваринництва розподіляти на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу.
Біологічні активи	Об'єкти обліку біологічних активів відображають у сформованому робочому Плані рахунків підприємства. Порядок оцінки біологічних активів визначено п.10 П(С)БО 30 та Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку біологічних активів, затвердженими наказом МФУ від 29.12.2006 №1315. Відповідно до пункту 13 П(С)БО 30 сільськогосподарська продукція після її первісного визнання оцінюється та відображується відповідно до П(С)БО 9.
План рахунків бухгалтерського обліку	Основою є План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.99 №291, або спрощений План рахунків, затверджений наказом МФУ від 19.04.2001 №186. Субрахунки в сільському господарстві використовуються для потреб управління, контролю, аналізу і звітності.

Отже, розглянувши основні елементи облікової політики сільськогосподарських підприємств, слід зазначити, що зважений підхід до формування облікової політики розкриває конкурентний рівень підприємства за допомогою ведення бухгалтерського обліку і є орієнтиром для різноманітних користувачів, можливість вибору

різноманітних підходів до облікової політики дає змогу впливати на формування фінансового результату підприємства, розмір податку, величину дивідендів, а також резервних і спеціальних фондів тощо. Окрім цього, слід враховувати окремі недоліки формування облікової політики на підприємствах: нормативна база, орієнтована на визначення сутності облікової політики підприємства, не деталізує її зміст та потребує вдосконалення з урахуванням зарубіжного досвіду; значною є необхідність визначати в обліковій політиці особливості та характеристики, що виникають при застосування автоматизації облікових і контрольних процедур; необхідно передбачити в обліковій політиці підприємств, установ та організацій розробку і запровадження методики аналізу фінансового стану з урахуванням специфіки їх фінансово-господарської діяльності та особливостей форм звітності.

Список літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 року №996-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства: Наказ Міністерства аграрної політики України від 17.12.2007 року № 921. // Інформаційно-правова система «Ліга: Закон» – 2010.
3. Амбросов В.Я. Облікова політика в агроформуваннях / Амбросов В.Я., Маренич Т.Г. // Економіка АПК. – 2004. - № 7 – С. 96.
4. Дерев'яно С. Формування облікової політики на підприємстві // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2007. - №12. – С. 2-10.
5. Організація бухгалтерського обліку. Навчальний посібник / За редакцією В.С. Леся – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696с.

Н.Дяченко

Проблеми формування учетної політики сільськогосподарських підприємств

В статье сформированы основные составляющие учетной политики сельскохозяйственных предприятий, определены факторы, которые влияют на ее выбор и обоснование.

N. Dyachenko

Problems of formation of a registration policy of the agricultural enterprises

In article the basic constituents of registration policy of agricultural enterprises and factors which influence on its choice and ground are formed.

Одержано 05.10.11